

Mottagare: Justitiedepartementet

Kulturrådets yttrande över betänkande Inskränkningar i upphovsrätten SOU 2024:4

(dnr Ju2024/00120)

2024-05-27

KUR 2024/2301

Kulturrådet

Box 27215, 102 53 Stockholm

kulturradet@kulturradet.se

1. Sammanfattning

Kulturrådet tillstyrker delar av förslagen i betänkandet, men motsätter sig förslaget att införa trestegsregeln i lagtext. Vi instämmer i att det behövs tydliga regler för att säkerställa konstnärers och andra kulturutövaras rätt att få betalt för sina verk och att bevara den konstnärliga friheten.

Betänkandet visar god förståelse för de komplexa frågor som upphovsrättsinnehavare står inför i dagens samhälle och harmonisering med EU-rätten underlättar för konstnärer att verka över gränserna inom EU och bidrar till en mer rättvis och effektiv tillämpning av upphovsrättsreglerna. Vi bedömer dock att vissa föreslagna ändringar kan leda till ökad osäkerhet och administrativa bördor för rättighetshavare och användare.

2. Kulturrådets synpunkter på förslagen i betänkandet

2.1. Konstnärers rätt till ersättning (avsnitt 5.5)

Kulturrådet tillstyrker förslagen som syftar till att stärka konstnärers rätt till ersättning för användning av deras verk. Det är avgörande att konstnärer får en rimlig ersättning för sina verk, särskilt i digitala sammanhang där användningen är svårare att kontrollera och ersättningen ofta är lägre. Vi anser också att det behövs ytterligare utredning vad gäller ersättningsrätt och hur begreppet "återge" ska definieras och tillämpas.

2.2. Panorama och nyhetsrapportering (avsnitt 5.1 och 6.1)

Kulturrådet ställer sig tveksam till förslagen kring panorama och nyhetsrapportering. Det behövs ytterligare utredning för att klargöra hur dessa regler ska tillämpas i praktiken utan att inskränka konstnärers rättigheter. Vi ser en risk att förslagen i dess nuvarande form kan leda till att konstnärer får svårare att hävda sina rättigheter och få ersättning för användningen av deras verk.

2.3. Trestegsregeln (avsnitt 6.2)

Kulturrådet motsätter sig införandet av trestegsregeln i lagtexten i upphovsrättslagen. Vi bedömer att trestegsregeln redan fungerar som en tolkningsregel riktad till lagstiftare och rättstillämpande myndigheter. Att formellt införa den i lagtext riskerar att skapa större osäkerhet och praktiska tillämpningsproblem, snarare än att bidra till tydlighet.

2.4. Karikatyror, parodier och pastischer (avsnitt 6.3)

Kulturrådet anser att förslaget om karikatyror, parodier och pastischer kräver ytterligare utredning. Vi anser att dessa former av verk är av yttersta vikt för yttrandefriheten och den konstnärliga friheten men att de också måste balanseras mot rättighetshavarnas intressen. En fördjupad utredning behövs för att säkerställa att lagstiftningen blir tydlig och rättssäker, samt att den möjliggör en rättvis balans mellan skyddet av konstnärlig frihet och upphovsrättsinnehavarnas legitima krav på ersättning och kontroll över sina verk.

2.5. Kulturarvsinstitutioners användning (avsnitt 10.7)

Kulturrådet tillstyrker förslaget att fler kulturarvsinstitutioner får möjlighet att nyttja undantaget för att framställa exemplar för kompletterings- eller forskningsändamål. Detta är en viktig åtgärd för att bevara och tillgängliggöra kulturarvet.

2.6. Offentliga aktörer (avsnitt 11.1)

Kulturrådet instämmer i förslaget att rubriken "Användning i offentlig verksamhet" ändras till "Användning av verk som finns i offentlig verksamhet". Detta klargör att inskränkningen inte enbart gäller myndigheternas egen användning utan även annan användning av verk som ingår i allmänna handlingar.

2.7. Generativ artificiell intelligens (AI) och upphovsrätt

Kulturrådet ser ett behov av en omfattande utredning av hur den snabba utvecklingen av generativ artificiell intelligens (generativ AI) påverkar kulturområdet, särskilt när det gäller upphovsrätt. Generativ AI skapar nya typer av verk och användningsområden som nuvarande lagstiftning inte helt kan omfatta. Det är nödvändigt att revidera lagstiftningen för att möta dessa nya utmaningar och säkerställa att konstnärers rättigheter och möjligheter till ersättning skyddas i en tekniskt avancerad framtid.

3. Beslut

Statens kulturråd (Kulturrådet) är en central förvaltningsmyndighet inom kulturområdet. Myndighetens arbete tar sin utgångspunkt i de nationella kulturpolitiska målen och verkar för kulturens utveckling och tillgänglighet genom att fördela och följa upp statliga bidrag samt andra främjande åtgärder. Grunden för vårt uppdrag är att alla ska kunna ta del av konst och kultur av hög kvalitet.

Beslut i ärendet har fattats av generaldirektör Kajsa Ravin. Ärendet har föredragits av chefsjurist Greta von Rosen Stövind namn.